

Kenti İletişimden Okumak: Kentsel İletişim Çalışmalarına Yönelik Bibliyometrik ve Sistemik Literatür Analizi

Reading from Urban Communication: Bibliometric and A Systematic Approach to Urban Communication Studies Literature Analysis

Meltem YILMAZ BİLECEN*

Derleme Research Article

Başvuru Received: 05.11.2024 ■ Kabul Accepted: 20.05.2025

ÖZ

Bu çalışma iletişim literatüründe etkisi giderek belirginleşmeye başlayan ve Türkiye’de ne Ulakbim Doçentlik Temel Alanlarında ne de Dergipark çalışma alanlarında yer verilmeyen kentsel iletişim alanını tanıtmak, kenti iletişim bağlamında inceleyen çalışmaların bir ortak başlıkta değerlendirilmesini sağlamak ve ileride yapılacak araştırmalara ön ayak olmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu nedenlerle çalışma bibliyometrik ve sistematik literatür analizi olarak tasarlanmıştır. Çalışmada güvenilirlik, yaygınlık ve nitelik gözetilerek Web of Science veri tabanında iletişim temel alanında yer alan çalışmalar incelenmiş ve toplamda 49 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmalar, ilk önce temel verilere ulaşmak amacıyla Web of Science’ta analiz edilmiş, ardından VOSviewer ile yaygınlık, anahtar kelime, ortak kaynakça ve atıf analizlerine yer verilmiştir. Son olarak makalelerin içeriği ve kullanılan araçlardan çıkan temel veriler ışığında, MAXQDA programı aracılığıyla içerik kodlaması gerçekleştirilmiş, veriler dört temel kategoriye ayrılmış (kenti ele alış biçimi, yöntem, ayırım ve medya incelemesi) her kategori kendi içerisinde kod ve alt kodlara ayrılarak çalışmaların ortak özellikleri ortaya konmuştur. Çalışmanın sonucunda görülmüştür ki kentsel iletişim, kenti çok farklı yönleri ile ele alan, yöntem çeşitliliği olan ve hatta kendine ait yöntem önerisi olan, teorik olarak çok farklı disiplinlerden beslenen, her geçen gün yeni tartışma konularının ortaya çıktığı dinamik bir disiplindir. Amerika ve Avrupa’da önemi giderek artarken Türkiye’de de olguya ilişkin çalışmaların artması ve kentsel iletişim başlığı altında birleşmesi ve iletişim bilimi altında disiplinleşmesi gerekmektedir. Bu gereklilik sadece bilimsel gelişim için değil daha yaşanabilir, sürdürülebilir ya da akıllı kentlerin inşasında iletişimcilerin aktif katılımı sağlamak için de bir zorunluluktur.

Anahtar Kelimeler: Kentsel İletişim, Mekân, Sistemik Literatür Analizi, İçerik Analizi, Bibliyometrik Analiz.

ABSTRACT

This study aims to conceptualize and position the field of urban communication, which is gradually gaining visibility in the literature but is not yet included in either the Ulakbim Associate Professorship Core Areas or Dergipark’s designated research fields. It seeks to provide a framework for evaluating studies that examine cities from a communication perspective under a common heading and to lay the groundwork for future research. Therefore, the study was designed as a bibliometric and systematic literature review. In this study, with careful attention to reliability, scope, and quality, relevant publications in the core area of communication were identified in the Web of Science database, resulting in a total of 49 studies. First, these studies were analyzed in the Web of Science to extract basic data, and then VOSviewer was used to conduct analyses of prevalence, keywords, co-citations, and references. Finally, based on the data obtained from the articles and the analytical tools employed, a content coding process was carried out using MAXQDA. The data were categorized into four main categories—approaches to urban issues, methodological approaches, social differentiation, and media analysis. Each category was further divided into specific codes and sub-codes to reveal the common features across the studies. The results show that urban communication is a dynamic field that examines the city from diverse perspectives, employs a wide range of methods (and even proposes its own methodological approaches), and is theoretically supported by various disciplines. As new topics of discussion continue to emerge, the field is attracting increasing interest in the US and Europe. However, it is also essential for more research on this phenomenon to be conducted in Turkey, and for such studies to be brought together under the heading of urban communication and institutionalized within communication studies. This need is not only critical for academic development but also for ensuring the active participation of communication scholars in building more livable, sustainable, and smart cities.

Keywords: Urban Communication, Space, Systematic Literature Review, Content Analysis, Bibliometric Analysis.

Giriş

İletişim çalışmalarının kuramsal bağlamda, tarihçesi incelendiğinde kent üzerine çalışan akademisyenlerin aynı zamanda iletişim kuramlarına katkı sağlayan ilk akademisyenler olduğu görülmektedir. Bu durumu açıklayabilecek farklı gerekçeler bulunabilmekle birlikte en genel anlamda, 19. yüzyıldan itibaren sanayileşen kentlerin yüksek ve yoğun bir nüfusa ev sahipliği yapması, kent soylu olmayan nüfusun yeni bir yaşam biçimine adaptasyonu, yeni bir kimlik yaratma çabası, sanayinin ihtiyaçları doğrultusunda kentlerin mntıklar şeklinde planlanması, kenti anlama ve kentliye anlatma arzusu, geniş kitlelerle iletişim kurmanın güçlüğü, hem siyasal hem de ürün çeşitlilik bağlamında seçim yapabilen bireyin yönlendirilmesine duyulan ihtiyaç gibi sorunlar kent ve iletişim kuramlarını bir araya getiren temel gerekçeler olarak değerlendirilebilir. ‘Acil çözüm bulunması gereken bu sorunlar’ henüz disiplinleşmemiş iletişim alanından gelecek cevaplarla değil kent üzerine çalışan sosyoloji, siyaset bilimi, psikoloji, sosyal psikoloji ve benzeri alanda üretim yapan akademisyenler tarafından cevaplanmaya çalışılmıştır. Melez bir alan olarak doğan iletişim çalışmalarının ise ilerleyen süreçte dört temel alan üzerinden ilerlediği söylenebilir: Gazetecilik, halkla ilişkiler, reklam, radyo, televizyon ve sinema. Kent meselesi ve kentsel iletişim ise iletişim kuramlarının temelini oluştururken ana mesele olmaktan çıkmış, bu alan özellikle sosyolog, coğrafyacı ve mimarlara terk edilmiştir. Daha önemli sorun ise kent üzerine çalışan iletişim akademisyenlerinin sanki kendi öncelikli alanları üzerine değil de başka bir disiplinin tartışmasına dahil oluyormuş gibi değerlendirilmesidir. Bu nedenle çalışmanın temel amacı başta Amerika ve Avrupa’da üzerine çalışmalar üretilen hatta doktora programlarında okutulan kentsel iletişim olgusunu Türkiye’de tanıtmaktır. İlk olarak kavrama ilişkin bir arka plan oluşturulmaya çalışılmış ve tarihsel olarak kavramın gelişimi çeşitli çalışmalardan yola çıkarak sınıflandırılmıştır.

Çalışmada kentsel iletişim alanını tanıma ve tanımlamaya yönelik olarak beş araştırma sorusu üzerinden hareket edilmiş, araştırma sorularını

yanıtlayabilmek için Web of Science veri tabanında yer alan “urban communication” ifadesini içeren çalışmalar veri setine dahil edilerek üç basamaklı karma bir yöntem şeması oluşturulmuştur. İlk iki basamak da WOS ve VOSviewer analiz programından yararlanılarak bibliyometrik bir analiz gerçekleştirilmiştir. Kavramın kullanıldığı disiplinlerin dağılımına bakılmasının ardından iletişim alanında üretilen çalışmaların; sayısı, yayın yılı, yayın endeksleri, yayın yapan yazarların konuya ilişkin toplam çalışma sayılarına erişilmiştir. WOS üzerinden elde edilen verilerin, bibliyometrik analizinin yapılabilmesi için VOSviewer programı kullanılmış, program aracılığıyla; yayın yapılan ülkeler, çalışma üreten akademisyenlerin bağlı olduğu kurumlar, yayınların yer aldığı dergiler, yayınların kaynakçalarında yer alan ortak yayınlar, anahtar kelimeler ve çalışmalara yapılan atıflar görsel haritalandırılmıştır. Son basamakta, çalışmaların sistematiik literatür analizi niteliksel bir veri kodlama aracı olan MAXQDA programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. İlk iki araçtan elde edilen bulgular ışığında makaleler okunmuş, makalelerin temel kategori (kenti ele alış biçimi, yöntem, ayırım ve medya incelemesi) kod ve alt kodları oluşturulmuştur.

Kentsel İletişim Kavramının Gelişimine İlişkin Genel Bir Çerçeve

“Kentsel İletişim” kavramının, Google Scholar üzerinden ilk kaydına 1800’lerin son çeyreğinde rastlanmıştır. Kavramı; Rowe (Rowe, 1898) ve Ponce (Ponce, 1906) şehirleri bir yerden bir yere bağlama (hava, kara, demiryolu ya da telefon ve telgraf) anlamında kullanmıştır. Çalışmalarda kavrama yüklenen anlam her ne kadar kavramın yan anlamda kullanıldığı gibi bir düşünceye neden olsa da bağlantı yolu olma durumu birçok düşünür için kentleşmenin ön koşullarındandır. Hem iletişim kuramlarında hem de kent sosyolojisinde ilk kuşağı temsil eden Chicago Okulu’nun temsilcilerinin kentteki iletişime dair bakış açısı da bu doğrultudadır. Park ve Burgess, “ulaştırma ve iletişim, tramvaylar, telefonlar, gazeteler ve reklamcılık, çelik inşaat ve asansörler -asında kent nüfusunun daha fazla hareketliğini ve yığılmasını sağlamaya çalışan her şey- kentin

ekolojik düzenlemesinin birincil etkenleri” (2020, s. 38) olduğunu ifade etmiştir. Çünkü ana artere bağlanan bir sokak ya da çeper, sadece yolu değil insan ilişkilerini de birbirine bağlamakta ve gündelik hayatını biçimlendirmektedir. Fakat kent içerisinde yer alan kitlenin sadece ulaşım imkânlarından faydalanılarak oluşturmaya çalışılan bir aradılığı kendi içerisindeki mahalle örgütlenmeleri, mntıkalaşma ile birlikte oluşturulan sınıfsal mekanlar kentlinin iletişimini salt olarak açıklayabilecek nitelikte değildir.

Modern kentin ortaya çıkmasına neden olan ilk dinamik, üretim biçimleriyle ilişkilidir ve iktisadidir. Üretimin maksimizasyonu sağlamak içinse uzmanlaşma gibi üretim tekniklerine ihtiyaç bulunmaktadır. Uzmanlaşma bir taraftan iş garantisi sağlarken diğer taraftan Weber’in (Weber, 2010, s. 52) de belirttiği gibi, şehirlerde bireylerin, en büyük avantajları elde ettikleri işlerde uzmanlaşma eğilimleri, karşılıklı bağımlılık ile istikrarsızlıkta eşzamanlı bir artışa neden olmuştur. Bu durum Weber’e göre bireyleri daha da ayırdığı için dolaylı araçlar yoluyla iletişim kurmasını gerektirmiştir. Park ve Burgess yine aynı çalışmalarında kenti tanımlamaya çalışırken değişen insan ilişkileri ve iletişim pratiklerini de çözümlemeye çalışmış, kitle iletişim araçlarının modern toplumun yerelliğini sağladığını öne sürmüştür. İnsan doğası ve şehir hayatının incelenmesinde iletişim; iş bölümü, şehir hayatının zihniyeti ve şehir türleri ile aynı sınıflandırmada yer almıştır. Aynı zamanda düşünürlere göre temaslar, kamuoyu, ahlak, birliktelik duygusu aracılığıyla incelenmesi gereken iletişim, kent sosyolojisi yazının bir parçası olarak görülmüştür. İletişim sadece bu bağlamda değil fiziki mekân incelemesinde de “tarihin herhangi bir döneminde kullanılmış iletişim araçları, insan yerleşiminin nerede olacağını belirler” (Park & Burgess, 2020, s. 234) cümlesiyle şehirlerin kuruluşunu ve gelişimini iletişim ağlarına bağlamaktadır. İletişim araçları bu noktada sadece telefon, telgraf, gazete gibi araçlar değil karayolu, su kanalları, tramvay, otobüslerdir de.

Bir yandan iletişim araçlarının kullanımı ve bu ağların gelişmişliği kentlerin sınıflandırılmasına

yardımcı olurken diğer bir taraftan farklı bir yönetsel, kültürel ve üretim anlayışı olan kırsal mekânın kent ile ilişkisi araştırılmaya başlanmıştır. Kentsel iletişim, 1930’larla birlikte literatürde özellikle kent ve kır arasındaki ilişki üzerinden tartışılmıştır. Örneğin 1939’da Forsyth (1939, s. 69) tarafından radyo yayınlarının dinleyici profili bağlamında kent-kır iletişimi (urban-rural communication) ayrımı üzerinden bir tartışma yürütüldüğü görülebilmektedir. 1949’da ise şehirlerarası iletişim kavramı, kentlerarası iletişim (interurban communication) isimlendirilmesiyle Casey ve Martin (1949, s. 186) İngiliz Mandası altındaki Filistin’deki gazete ve radyo yayınlarını incelenmek amacıyla kullanılmıştır. 1950’lerde de kitle iletişim araçları aracılığıyla gerçekleştirilen iletişimin doğrudan kentsel iletişim olarak nitelendirdiği çalışmalar da mevcuttur. 1952’de Baughan (1952, s. 203) tarafından radyo, kentin eğlence biçimini kırsala da yaymaya yarayan etkili bir kentsel iletişim biçimi olarak değerlendirilmiştir. Benzer yaklaşım 60’larda da devam etmiş, ulusal düzeyde yayın yapan radyo ve televizyonlar kentsel iletişim aracı olarak sınıflandırılmıştır.

Fakat aynı dönemlerde kavramla ilgili çalışma ve tartışmaların genişlemesini sağlayacak gelişmeler de bulunmaktadır. Örneğin 1959’da Meier (1959) kitle iletişim araçlarını kentsel iletişim olarak değil, kentsel iletişimin aracı olarak ele almıştır. Aynı tarihlerde İngiliz Kültürel Çalışmaları’nın ilk eseri olarak kabul edilen Hoggart (2022) tarafından kaleme alınan *Okuryazarlığın Kullanımı* yayınlanmıştır. Her ne kadar eserde kentsel iletişim kavramı doğrudan kullanılmamış olsa da Hoggart tarafından kente özgü sınıf ayrımı, kentleşmenin bir sonucu olarak değerlendirilen kitle iletişim araçları tarafından yaratılan popüler kültür bağlamında incelenmiştir. Yine aynı tarihlerde Lynch, kenti bir imgeler topluluğu olarak tanımlamış: Okunaklı yani “kusursuz bir imge sunabilen canlı ve bütünleşmiş bir fiziksel çevrenin sosyal rolünün” grup iletişimini olanaklı kılan kolektif hafıza ve semboller için ham malzemeler sağladığını belirtmiştir. Aynı çalışmada yazar, bir çevresel imgenin üç bileşene: kimlik, yapı ve anlama ayrıldığı (2014, s. 5-8) tespitini yaparken kent ve iletişim çalışmaları için yeni bir pencere açmıştır.

1960'ta ana akım çalışmalarda da Katz (1960) ve diğer sosyologlar tarafından kır ve kent arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla kır-kent iletişimi kavramı kullanılmaya devam ederken Skinner (1962) tarafından bir mekân olarak pazar yerleri, kır ve kent iletişimi için özel bir mekân olarak nitelendirilmiştir. 1960'larda da kentsel iletişim ve kitle iletişim araçları arasındaki bağ gelişerek devam etmiş fakat artık araçlar, ayrımın nedeni ya da salt taşıyıcısı olarak değil çözümü olarak da incelenmeye başlamıştır. Hillard (1968, s. 29) kentsel iletişim aracı olarak nitelendirdiği radyo ve televizyonu sınıfsal olarak dezavantajlı çocukların eğitimlerini destekleyici bir kaynak olabileceğini öne sürmüştür. Peter (1968, s. 130) ise kamusal alan olan kent meydanlarını kentsel iletişimin bir aracı olarak nitelendirmiştir. Bu dönem "kentsel iletişim" sadece bir kavram olmaktan çıkmış ve Howard Üniversitesi'nde doktora düzeyinde eğitimi verilen bir disipline dönüşmüştür (Arnold & Buley, 1977, s. vii-viii).

1970'lerde, 60'larda ivme kazanan Amerika'daki yeni yoksulluk politikalarının ve yeni toplumsal hareketlerin etkisiyle etnik kimlik ve ırk temelli ayrımcılığı incelemeye yönelik çalışmalar arka arkaya kaleme alınmıştır. Bu dönem, yine kitle iletişim araçlarına erişim ve kullanım bağlamında yoksulların ve siyahilerin; kent içerisinde yabancı olan ve yabancılaşanların, kendi seslerini nasıl duyurabileceklerine dair meseleler tartışmaya açılmış, kent planlamaları ve ranttan kaynaklı olarak ortaya çıkan sınıfsal ve etnik ayrıma rağmen sosyal etkileşimin nasıl kurulabileceğine odaklanılmıştır. Midura (1971) tarafından editörlüğü yapılan *Why Aren't We Getting Through? The Urban Communication Crisis* adlı çalışma bu amaçla yayınlamıştır. On bölümden oluşan kitapta kent yoksullarının iletişim davranışları açıklanmaya çalışılırken kent yoksullarının kitle iletişim araçlarına ulaşırken yaşadığı sorunlar, federal hükümetin şehir içi iletişimi kolaylaştırmaya yönelik alabileceği önlemler tartışılmıştır. Aynı dönem mahalle tabanlı gazetelerle birlikte hem

mahalle olgusu hem vatandaş gazeteciliği kentsel iletişim başlığı altında tartışılmaya açılmıştır.

70'lerle birlikte kentsel iletişim çalışma içerisinde geçen bir kavram değil artık ana başlıktır. Çünkü kent ve iletişim arasındaki bağın gündelik hayat üzerinde değiştirici ve dönüştürücü etkisi temel mesele haline gelmiştir. Bu tarihlerde mekân, kent ve iletişim üzerine yine diğer disiplinlerden beslenen ve aslında kentsel iletişim alanına yön verecek Lefebvre (1974), Bourdieu (1979) ve De Certau (1980) gibi düşünürler kent, mekân, kültür, iletişim ve etkileşim arasındaki bağı temel alan çalışmalara imza atmıştır. Günümüzde bu düşünürlerin çalışmaları kentsel iletişim alanında da temel referans noktalarıdır.

Kentsel iletişim kavramı, ilk kez SSCI bir yayında ise 1978 yılında, derginin kitap tanıtımı bölümünde kullanılmıştır. Tanıtımda yer alan kitap: 1977 yılında basılmış, editörlüğü Arnold ve Buley tarafından yapılmış *Urban Communication: Survival in The City* adıyla yayınlanmıştır. Kitabın temel amacı kavrama dikkat çekmek, kavramı tanıtmak ve bu alanda üretilen çalışmaları bir araya getirmektedir. Çalışmada ilk kentsel iletişim eğitiminin 1968 yılında okutulmaya başlandığına (Arnold & Buley, 1977) değinilmektedir. Bu çalışmadan 18 yıl sonra Gumpert ve Drucker (1995) çalışmanın yapıldığı dönemde Howard ve Pittsburg Üniversitelerinde doktora düzeyinde kentsel iletişim eğitiminin verildiğini ve yayılması gerektiğini söylemiştir.¹ Aşağıdaki verilerde de görülebileceği üzere uzun bir aradan sonra 2006 yılında kavrama ilişkin çalışmalar hız kazanmış, kentsel iletişim çalışmaları için yeni birlikler kurulmuş kavramı tanımlama çalışmalarına yönelinmiş ve kavram Amerika dışında da yayılım göstermiş Avrupa'daki ve Uzak Doğu'daki ülkeleri de içerisine alan bir yayılma göstermiştir. Konuya ilişkin farklı ülkeleri de içeren çeşitli editörlü kitaplar bulunmakla birlikte henüz 'kentsel iletişimin el kitabı' denilebilecek bir teorik kitap hazırlanmamıştır. Bu duruma neden olabilecek pek çok gerekçe sayılabilmekle

¹ Bu noktada kitap önemli bir tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Yazarlar kitabın girişinde iletişim fakültelerine, öğrencilere ve akademisyenlere kentsel sorunlar noktasında körleştikleri için oldukça sert bir üslup kullanarak eleştiriler getirmiştir. Borrisof (1996) "A Response to The Urban Dilemma" adlı yazısıyla cevap verme ihtiyacı hissetmiştir.

birlikte kavramın genişliği, üretilen çalışmaların ‘fili tuttuğu yerden’ tarif edebilmesi, kavramla ilişkili disiplinlerin çeşitliliği, ortak paydaların ayrımlar karşısında sınırlılığı, kent olgusunun kapsamının genişliği, iletişimin disiplinlerarası yapısı gibi nedenler sıralanabilir. Ama en nihayetinde kavram Oxford Araştırma Ansiklopedisi’nde şu şekilde açıklanmıştır:

Şehirler, iletişim araçları olarak işlev görür. Mesajların yapılar, altyapılar ve insanlar tarafından yaratıldığı, taşındığı ve değiştirildiği yerlerdir. Kentsellik, gelişen iletişim araçlarının geleneksel yer ve mekân kavramlarını yeniden tanımlamasıyla kökten dönüşüm geçiren asırlık bir olgudur. Kentsel iletişim, nüfus yoğunluğunu, teknolojiyi ve sosyal etkileşimi bir araya getirir. Kentsel çalışmalar gibi kentsel iletişim, şehre ve dönüşümüne bakmak için yeni bir bakış açısı sağlayan disiplinler arası bir alandır. İletişim merceği, kentsel ve banliyö yaşamının incelenmesi için değerli bakış açıları ve metodolojiler sunar. Şehri, kişilerarası etkileşimin karmaşık bir ortamı, insan davranışını şekillendiren bir mekân ve yer manzarası ve karmaşık bir teknolojik ortam olarak kavramsallaştırır (Drucker&Gumbert, 2018).

Özetle kentsel iletişim kavramının tarihsel kullanımı içerisinde yer alan ögeler, incelenen olgular hiçbir zaman terk edilmemiş üzerine yeni olgular eklenerek tartışmalar genişletilmiştir. Kent ve iletişim olguları bir araya geldiğinde, iletişim sadece kentliye haber vermek, manipüle etmek, farkındalık yaratmak, pazarlamak ya da sinema ve televizyonda görsel bir mekân olmaktan ötesidir. Çünkü kentlerin; sosyal etkileşimin, fiziki temasın, birlikteliğin, kamuoyunun, üzerinde kolektif uzlaşa sağlanan/maya çalışılan bir iletişim mekânı olduğu kabul edilmiştir. Kentsel iletişim aracılığıyla iletişim disiplini, kent planlamasını okuyan değil katılım temelli kent planlaması için fikir üreten bir alana dönüşmüştür.

Türkiye’de ise Dergipark veri tabanında “kentsel iletişim” biçiminde yapılan taramada toplam üç adet, tez2.yok.gov.tr veri tabanında ise iki adet çalışmaya rastlanmıştır. Dergipark veri tabanında yer alan üç çalışmada iletişim fakültelerinin altında yer alan disiplinlerde hazırlanırken kentsel iletişim

anahtar kelimesini içeren ve iletişim fakültelerine bağlı anabilim dallarında üretilen YÖK veri tabanında yer alan tez sayısı sadece birdir. Bu bağlamda ilk çalışma, tam da 2006 yılında kavram Amerika ve Avrupa’da hız kazanırken Çamdereli vd. (2006) tarafından yayınlanmıştır. Makalede kent imgesi bağlamında İBB logosu incelenmiş kentsel iletişim kavramı sadece anahtar sözcük olarak yer almıştır. İkinci kullanım ise Tellan (2012) tarafından kaleme alınan bir kitap eleştirisidir. Heynen’in “Mimarlık ve Modernite” adlı eserinin incelendiği çalışmada “kentsel iletişim” kavramı bir kez kullanılmış olup Tellan’ın yüksek lisans dersinin adı olduğu görülmektedir. Çalışmada doğrudan bir tanımlama yer almamış, kitabın bu ders bağlamında önemi vurgulanmış, mimarlık, mekân ve iletişim arasındaki bağın altı çizilmiştir. Son çalışma ise günümüze oldukça yakın bir zamanda kaleme alınan Soydaş ve Üstünbaş tarafından müzelerin incelendiği çalışmadır. Kentsel iletişim kent kimliğinin oluşturulmasında bir araç olarak değerlendirilmiş ve müzeler kentsel iletişim aracı olarak ele alınmıştır (Soydaş & Üstünbaş, 2020). Bahsi geçen üç çalışma ile ilgili olarak altı çizilmesi gereken bir diğer nokta ise kentsel iletişimle ilgili olarak, bu çalışmanın veri tabanında yer alan herhangi bir çalışmaya atıfta bulunulmamış olmasıdır. Tezlere bakılacak olduğunda tezlerden ilki 2010 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi’nde Şehircilik ve Bölge Planlama bölümünde yüksek lisans düzeyinde yazılmıştır. Bu durum kentsel iletişim olgusunun farklı disiplinlerin çalışma alanına girdiğine dair yapılmış olan vurguyu desteklemektedir. Çalışmada kentsel iletişim, kamusal alan ve kent planlaması arasındaki ilişki tartışılmıştır (Demir, 2010). Son çalışma ise Önay Doğan tarafından doktora düzeyinde hazırlanmıştır. Tezde, kentsel iletişim kavramı bir kez kullanılmış olup yine bu çalışmanın veri tabanında yer alan hiçbir yayına atıfta bulunulmamıştır. Kentin göstergeler topluluğu olarak ele alındığı tezde karma yöntem uygulanmıştır (Önay Doğan, 2012). Bu beş çalışma kavram farkındalığı açısından önemli ve öncü olmakla birlikte kavramın derinlemesine tartışılması bağlamında yeterli değildir.

Yöntem

Bu araştırmanın amacı kentsel iletişim çalışmalarını: Tanıtma, tarihsel gelişim sürecini ortaya koyma, veri tabanında yer alan yayınların yöntem ve inceleme nesneleri bağlamında çerçevesini çizme, ortak ve ayrışan yönlerini belirlemektir. Bu amaçla çalışmada beş araştırma sorusundan hareket edilmektedir:

AS-1: Kentsel iletişim çalışmaları süreç içerisinde nasıl bir gelişim göstermiştir?

AS-2: Var olan çalışmaların teorik ve metodolojik yönelimleri nelerdir?

AS-3: Çalışmalarda öne çıkan olay, olgu ve kavramlar var mıdır, bir ortaklıktan söz edilebilir mi?

AS-4: Literatürde yer alan yayınlar hangi anahtar kelimeler ve kaynakça etrafında yoğunlaşmaktadır, aralarında bir ilişki analizi yapılabilir mi?

AS-5: Veri analizinde yer alan çalışmaların ortaklaşan ve ayrışan yönleri nelerdir?

Çalışmada iki farklı analiz birlikte kullanılmaktadır. Bibliyometrik analiz (BA) araştırmacıların bu alanın mevcut durumunu daha iyi anlamalarını ve gelecekteki araştırmalar için potansiyel alanların belirlenmesine katkı sağlama, sistematik literatür analizi (SLA) ise araştırmaların ana yapılarını ve odak noktalarını belirlemek amacıyla seçilmiştir.

BA araştırma eğilimlerini ve keşifleri izlemek için güçlü bir tekniktir:

Büyük hacimli yapılandırılmamış verileri titiz yollarla anlamlandırarak, köklü alanların kümülatif bilimsel bilgisini ve evrimsel nüanslarını deşifre etmek ve haritalamak için yararlıdır. Bu nedenle, iyi yapılmış bibliyometrik çalışmalar, bir alanı yeni ve anlamlı yollarla iletirmek için sağlam temeller oluşturabilir; bilim insanlarının (1) tek elden genel bir bakış elde etmesini, (2) bilgi boşluklarını belirlemesini, (3) araştırma için yeni fikirler üretmesini ve (4) alana yönelik amaçlanan katkılarını konumlandırmasını sağlar ve güçlendirir (Donthu vd., 2021).

BA'nın haritalandırılması sürecinde VOSviewer programından faydalanılmıştır. VOSviewer'ın seçilmesindeki temel neden bibliyografik analizde kümeleme tekniği yapılabilmesi ve yayınların birbirleriyle ilişkisini, atıf ve sözcük ilişkileri üzerinden gerçekleştirebilmesidir (van Eck & Waltman, 2017). Bu nedenle ilişki, atıf, kaynakça, iş birliği, anahtar kelime analizi verileri VOSviewer üzerinden değerlendirilmiş ve haritalandırılmıştır. Fakat çalışmanın bir giriş çalışması olmasından dolayı bibliyometrik analizle yetinilmemiş literatürle ilgili daha ayrıntılı bir bilgi kümesi oluşturabilmek için SLA'da yapılmıştır. SLA belirli bir alandaki bilimsel literatürün sistematik bir incelemesi, araştırma sorularını belirleme ve söz konusu alandaki gelecekteki araştırmalara yön verme açısından önemli bir analiz türüdür (Torres-Carrion vd., 2018). Analizi yapabilmek için yaygın olarak kullanılan PRISMA protokolü (Page vd., 2021) takip edilerek elde edilen verilerin içerik analizinin gerçekleştirilmesi ve alanın tanımlanması gerekmektedir. Bu sayede çalışmanın temelinde yer alan beş araştırma sorusunu açıklayabilmek mümkündür. Fakat analizin doğru olarak yapılabilmesi için PRISMA protokolünün yanı sıra temalaştırma konusunda da sistemli bir ilerleme gerekmektedir.

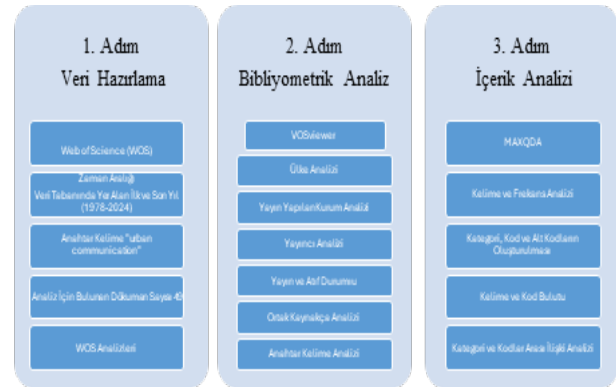
Tematik araştırmalarda nitel verilerden kodlar ve temalar üretmek için erişilebilir ve sistematik prosedürler sağlar. Kodlar, araştırma sorusuyla (potansiyel olarak) ilgili verilerin ilginç özelliklerini yakalayan en küçük analiz birimleridir. Kodlar, merkezi bir düzenleme kavramı -paylaşılan bir çekirdek fikir- tarafından desteklenen temalar, (daha büyük) anlam kalıpları için yapı taşlarıdır. Temalar, araştırmacının analitik gözlemlerini düzenlemek ve raporlamak için bir çerçeve sağlar (Clarke & Braun, 2017)

Temanın oluşturulması kategori ve kodların belirlenmesi aşamasında MAXQDA programından yararlanılmış makaleler dört temel kategori (kenti ele alış biçimi, yöntem, ayırım ve medya incelemesi) kendi içerisinde kod ve alt kodlara ayrılarak temel tema olan kentsel iletişim bağlamında değerlendirilmiş çalışmaların ana yönelimleri benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konmuştur.

Her iki çalışma türünde de ilk adım, uygun bir veri tabanının seçilmesini içermektedir. İncelemeye dâhil edilecek çalışmaların nitelikli, güvenilir ve yaygın etkiye sahip olması, tartışmanın temelinin güçlü bir zemine oturtulabilmesi için ön koşuldur. Hem BA hem de SLA için farklı veri tabanları tercih edilebilmektedir. Sosyal bilimlerde alanındaki çalışmalar açısından, Scopus ve Web of Science veri tabanı belirli bilimsel niteliklere sahip, uluslararası alan endekslerini içermesi, taramaların çeşitli kriterlere göre sınırlandırılabilmesi açısından sıkça tercih edilmektedir (Yavuz, 2022). Kavramın “urban communication” biçiminde aratılması sonucunda Google Scholar’da farklı disiplinleri içeren ve tekrar tekrar hesaplamaya katılan 5140, Scopus’ta 120, WOS’ta ise 170 makaleye ulaşılmıştır. Scopus’ta yer alan çalışmalar, sosyal ve beşerî bilimlerde olarak sınırlandırıldığında toplam belge sayısı 52’ye düşerken doğrudan alanla ilgisi olmayan dergilerin de veri değerlendirmeye alındığı görülmüş, dergi adları elenerek sınırlandırma getirilmiş çalışma sayısı 35’e düşmüştür. WOS’ta iletişim alanından üretilen çalışmaları sınırlama imkânı olduğu için salt iletişim alanında üretilen çalışma sayısı 49 olmuştur.² Çalışmaların niteliği, otomatik sınırlandırmanın gözden kaçmayı önlemesi ve sayıca üstünlük gibi nedenlerle WOS’tan alınan bilgiler bibliyometrik analizde işlenmiştir.

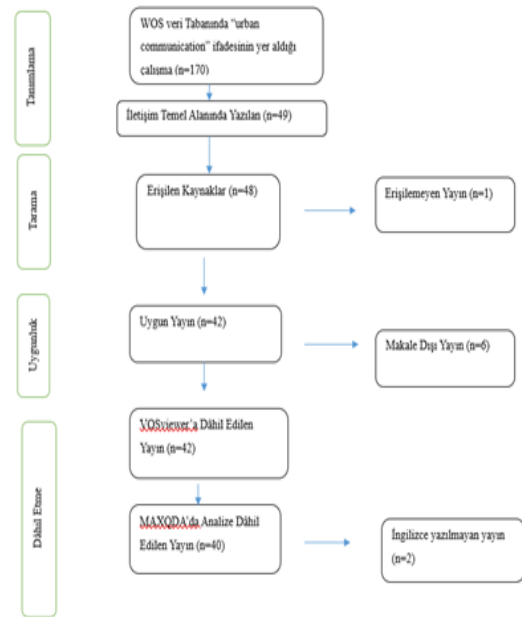
BA’nın önce yapılmasının nedeni, SLA’nın önemli bir parçası olan kodlama sürecine geçmeden önce ulaşılan BA verilerinin yol gösterici olmasıdır. Elde edilen anahtar kelime ve kaynakça analizi alanın genel yönelimi hakkında fikir sahibi olmayı ve kodlama sürecinin bu verileri de kullanarak oluşturulmasını sağlamıştır. Farklı yöntemlerden faydalandığı için çalışmada bir araştırma şeması oluşturulmuştur.

Şekil 1
Yöntem Şeması

Yönteme dair bir diğer şema ise analiz basamaklarını içeren ve çalışmanın Prisma sürecine hangi çalışmaların hangi analizlere dahil edildiğini, dışlandığını ve neden dışlandığını göre basamaklandırmasını nicel veriler üzerinden özetleyen şemadır.

Şekil 2
Analiz Şeması

Bulgular

Çalışmada elde edilen bulgular kullanılan yöntemlerden kaynaklı olarak üç farklı alt başlık altında incelenmekte ve tartışılmaktadır. İlk olarak WOS’dan elde edilen bulgulara yer verilirken ardından VOSviewer bulguları ve en son MAXQDA’dan elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

² Veriler internet üzerinden edinilmiş olup en son 24.08.2024 tarihinde güncellenmiştir.

Kentsel İletişim Alanına Yönelik Yapılan Çalışmaların WOS Verileri

İlk olarak kavramın bilinirliğini ölçmek açısından “kentsel iletişim” kavramını kullanan disiplinler araştırılmış ardından sosyal bilimlerdeki dağılımı incelenmiştir. Çalışmada en başından beri iddia edilmiş olan “kentsel iletişim” olgusunun çok boyutluluğunu vurgulamak açısından bu analize yer verilmesi gerekmiştir. Birinci basamakta genel dağılım ikinci basamakta sosyal bilimlerdeki dağılım verileri incelenmiştir.

Web of Science veri tabanında “urban communication” ifadesinin yer aldığı toplam 170 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmaların 49’u iletişim 22’si elektrik elektronik mühendisliği, 21’i telekomünikasyon, 12’si kent çalışmaları, 11’i dilbilim; 9’ar tane bilgisayar tabanlı bilgi sistemleri, disiplinlerarası sosyal bilimler, bölgesel kentsel

planlama; 8’er tane multidisipliner insanlık çalışmaları ve bilgisayar tabanlı yapay zeka; 6’şar coğrafya ve dilbilim; 5 tane de kültürel çalışmalar alanı üretilen yayına ulaşılmıştır.³ Farklı disiplinler tarafından kavramın kullanımı kavramın varlığına hem de kabul görmesine işaret etmektedir. Fen bilimleri alanında kentsel iletişim; teknoloji ve iletişim teknolojisi alt yapısı, sinyalizasyon, 5G Teknolojisi, sürdürülebilirlik, hava-yer haberleşmesi, kanallar ve köprüler gibi kavramlarla birlikte incelenmiştir.

Çalışmaların 49’u iletişim, 5’i kültürel çalışmalar, 3’ü işletme alanında üretilirken multidisipliner insan çalışmaları, kent çalışmaları, bilgi belge yönetimi, dilbilim alanlarında ikişer tane; edebiyat, etnik çalışmalar, sosyoloji ve felsefe alanında birer çalışma üretilmiştir. Sosyal bilimlerin farklı alanlarında üretilen bu çalışmaların kavramın çok katmanlılığına işaret ettiği söylenebilir.

Tablo 1

Kavram Kullanımının Disiplinlere Göre Dağılımı

WOS Kategorileri	Yayın Sayısı	WOS Kategorileri	Yayın Sayısı	WOS Kategorileri	Yayın Sayısı
İletişim	49	Bilgisayar Bilimlerinde Yapay Zekâ	8	Ulaştırma Bilimi Teknolojileri	5
Elektrik Elektronik Mühendisliği	22	Multidisipliner İnsan Çalışmaları	8	Otomasyon Kontrol Sistemleri	4
Telekomünikasyon	21	Coğrafya	6	Bilgisayar Bilimleri Teorisi	4
Kent Çalışmaları	12	Linguistik	6	Çevrebilimleri	4
Dil Bilim	11	Disiplinlerarası Uygulamalı Bilgisayar Bilimleri	5	Sürdürülebilir Yeşil Bilim Teknolojileri	4
Bilgisayarlı Bilgi Sistemleri	9	Kültürel Çalışmalar	5	Edebiyat	4
Bölgesel Kentsel Planlama	9	Çevre Mühendisliği	5	Sosyoloji	4
İnterdisipliner Sosyal Bilimler	9	Çevre Çalışmaları	5	Mimari	3
				İşletme	3

Tablo 2

Sosyal Bilimlerde Üretilen Çalışmaların Bilimsel Dergilere Göre Dağılımı

WOS Kategorileri	Yayın Sayısı	WOS Kategorileri	Yayın Sayısı
İşletme	3	Dilbilim	2
İletişim	49	Edebiyat	1
Kültürel Çalışmalar	5	Felsefe	1
Kimlik Çalışmaları	1	Sosyoloji	1
Multidisipliner İnsan Çalışmaları	2	Kent Çalışmaları	2
Bilgi Belge Yönetimi	2	Linguistik	2

³ ilgili alanda en az 5 çalışma yapanlar baz alınmıştır.

Çalışmada üçüncü olarak alan endeks verileri incelenmiştir. Temel amaç çalışmaların niteliği hakkında genel bir bilgiye ulaşabilmektir. 34 yayın sosyal bilimlerde en yüksek endeks olan SSCI endeksli dergilerde yayınlanmıştır.

Yayınların ağırlıklı biçimde SSCI olarak endekslenmesi kavramın nitelikli yayınlar tarafından kabul edildiğini göstermektedir. Şüphesiz SSCI, AHCI ve ESCI dışında da kavrama yer veren önemli çalışmalar bulunmaktadır. Bu endekslerin dışında kalan yayınların da bulunması kavramın verilerden daha yaygın olarak kullanıldığını göstermektedir.

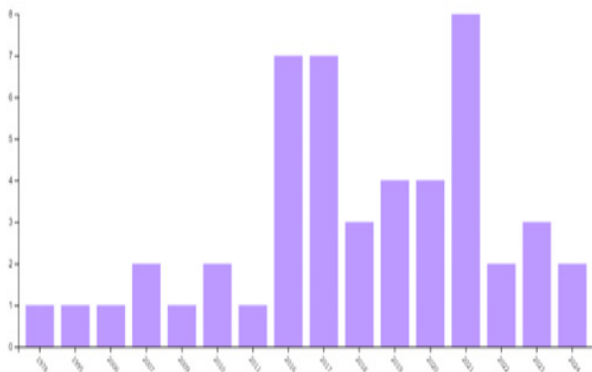
Tablo 3

Kavramın Kullanıldığı Yayınların Endeksi

Web of Science Endeks	Yayın Sayısı
Social Sciences Citation Index (SSCI)	34
Emerging Sources Citation Index (ESCI)	12
Arts & Humanities Citation Index (A&HCI)	8
Book Citation Index – Social Sciences & Humanities (BKCI-SSH)	3

Şekil 3

İletişim Alanında Üretilen Yayınların Yıllara Göre Dağılımı

İlk yayın 1978 yılında yapılırken son çalışma 2024 yılına aittir. 2000 sonrası çalışmalarda hem artış hem de süreklilik göze çarpmaktadır. En fazla yayın 2021 yılında yapılmıştır onu sırasıyla 2016, 2017 yılları takip etmektedir. Bu yıllardaki artışın temel nedeni Urban Communication Foundation Awards ve bir sayısını “urban communication” temasına ayıran dergilerin bulunması ile ilişkilidir.

Tablo 4

İletişim Alanında Hazırlanan Çalışmanın Türleri

Doküman Tipi	Yayın Sayısı
Makale	43
Kitap Bölümü	3
Editöryal Döküman	2
Derleme Makale	2
Kitap Tanıtımı	1
Erken Görünüm	1

Toplam 49 çalışmanın, 43 tanesi akademik makale, 3'ü kitap bölümü, 2'si editöryal çalışma, 2 tanesi derleme makale, 1'i kitap tanıtımı ve 1 tanesi erken görünüm makaledir. Alanda salt bu konuda yazılmış editörsüz teorik ve metodolojik sınırları çizen bir kitabın bulunmaması, hem akademisyenlerin, okuyucuya ücretsiz bir şekilde ulaşabilecek makalelere olan ilgisi, konunun tek bir bakış açısından yola çıkarak tanımlanmasının yani sınırlandırılmasının güçlüğü ve kimi çalışmaların WOS değerlendirmesine girmediği için görünürlüğünün azlığıyla ilişkilendirilebilir.

Tablo 5

Yayın Yapan Yazarlar ve Konuya İlişkin Toplam Çalışmaları

Yazar	Yayın Sayısı	Yazar	Yayın Sayısı
Aiello G	5	Beinstein J	1
Anikina ME	2	Berger CR	1
Bishop SC	2	Birsen H	1
Georgiou M	2	Boster FJ	1
Gumpert G	2	Boyles JL	1
Liu WL	2	Birsen Ö	1
Makagon D	2	Chandler C	1
Mcquire S	2	Cuesta Moreno OJ	1
Ni L	2	Dai Y	1
Shin YJ	2	Davis S	1
Zuykina KL	2	Diamanti E	1
Alevizou G	1	Dickinson G	1

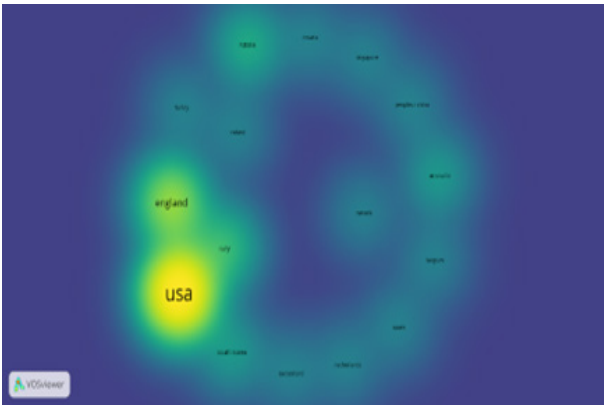
Konuyla ilgili yayın yapan akademisyenlerin aynı konuda çalışma yapma oranının düşük olduğu görülmektedir. Bu durumu; yayın yapmasına rağmen diğer yayınların WOS verilerinde yer almaması, çalışmaların tarihsel bağlamda yeni olması, diğer çalışmalarında da kavrama ilişkin çalışma yapmasına rağmen kavramı zikretmemesinin neden olmuş olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Makalelerin çoğunlukla

örnek bir olaydan hareketle hazırlanmış olması, alan çalışmalarının aldığı zaman da göz ardı edilmemelidir.

VOSviewer Bulguları

WOS üzerinden elde edilen verileri sayısallaştırarak görselleştirmeye yarayan bibliyometrik bir analiz programı olan VOSviewer, çalışmada üretilen yayınların ilişkilerini ortaya koyabilmek için kullanılmıştır.

Şekil 4
VOSviewer Ülke Analizi

Verilerde 16 farklı ülkede konuya ilişkin çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. En fazla çalışmanın ABD (25)'de üretildiği onu sırasıyla İngiltere (9) ve İtalya'nın (4) takip ettiği görülmektedir. Güney Kore, Rusya ve Avusturya'da 2'şer çalışma üretilirken Türkiye dâhil diğer ülkelerde sadece bir çalışma üretilmiştir. Çalışmalarda başat ülke Amerika olmakla birlikte Amerika'da konuya ilişkin olarak özel sayıların çıkması yani iki farklı tarihte, iki farklı dergi tarafından yedişer çalışmanın birden yayınlanması bir yandan çalışmacıları bir araya getirirken bir yandan da rakamsal üstünlük sağlamaktadır. Bununla birlikte en nihayetinde çalışmaların Amerika ve Avrupa Merkezli olduğunu söylemekte ise sakınca bulunmamaktadır. ⁴

Toplam 50 üniversitede konuyla ilgili yayın yapıldığı görülmüştür. Bu durum yine kavramın kabulünün yaygınlığını göstermektedir. En fazla yayın Leeds'de (5) üretilirken onu sırasıyla City University of New York Cuny System (4) ve ikişer yayınlı Baruch

College Cuny, Bridgewater State Depaul, Hofstra, Lomonosov Moscow, London School Economics Political Science, Massachusetts System Of Public Higher Education, Bologna Üniversiteleri takip etmektedir.

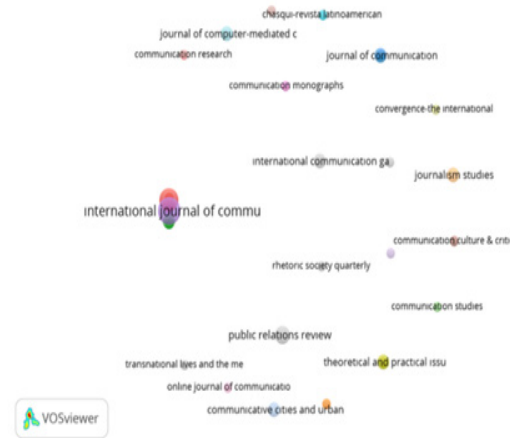
Şekil 5

Çalışma Yapan Akademisyenlerin Bağlı Olduğu Kurumlar

Şekil 6

Kentsel İletişim Çalışmalarına Yer Veren Dergiler

Dergi çeşitliliği haritası, kavramın kabulü açısından bir diğer göstergedir. WOS verilerine göre kavram 30 farklı dergide bazen tekrar eden bir şekilde bazense sadece tek sayıda kendisine yer bulabilmiştir. En fazla yayın *International Journal of Communication*'da (Q2) 7 makale yayınlanırken onu sırasıyla: *Communication and Critical Cultural Studies* (Q2) 5 makale, *International*

⁴ Aiello'nun kentsel iletişim çalışmalarının Avrupa Merkezliliğini konu alan Forum: (De)centring Europe in urban Communication Research adlı bir çalışması da bulunmaktadır.(Aiello, 2021)

En az iki yazarın kaynakçasında ortak olan isive çalışmalara bakıldığında karşımıza oldukça hareketli ve çok sayıda ismin yer aldığı bir “ortak kaynakça” görünümü çıkmaktadır. Kaynakça haritası, alan temellendirilmeye çalışılırken farklı noktalardan hareket edildiğinin en belirgin göstergesi olarak kabul edilebilir. Ek olarak yazarlar tarafından en fazla çalışmalarına atıfta bulunan isim Bourdieu (16) olmakla birlikte kaynakça gösteriminde Bourdieu, P. (9) ve Bourdieu, Pierre (7) şeklinde iki farklı yazım biçiminin bulunması yapılan atıfları bölmektedir. Bourdieu’da var olan atıf sayısı bölünmesi sorunu, Burd (10), Habermas (6), Lefebvre (10) içinde geçerli olmakla birlikte bu sorun sadece yazar adları incelendiğinde görülebilmektedir. İsim analizi yaparken aynı yazara ait farklı çalışmalar da ortak değerlendirilmeye alınmaktadır. Örneğin Lefebvre’nin atıflarının altısı Mekânın Üretimi’neyken diğer atıflar dört farklı çalışmasına aittir.

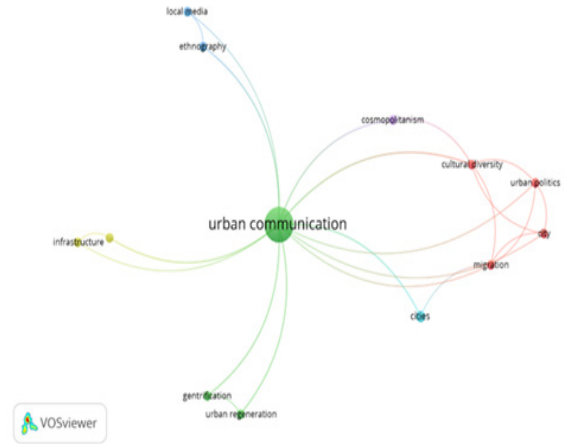
Atıf yapılan isimler alanın genel yönelimini de göstermektedir. Harvey, Certeau ve Lefebvre’ye yapılan atıflar, kentsel iletişim çalışmalarının temellendirilmesinde kent ve iletişim arasında daha önce isim vermeden bağ kuran çalışmalarla ilişkilendirildiğini göstermektedir. On bir yazar tarafından Waymer’a yapılan atıflar ise kavramın, ırk, sınıf ve halkla ilişkiler ile ilişkilendirilmeye çalışıldığına işaret etmektedir. Bourdieu’nun, habitus, sembolik sermaye, sembolik şiddet, ayırım gibi kavramları kentsel iletişim çalışmaları için yol gösterici kavramlardır. Kentsel iletişim en nihayetinde kentte yaşayan bireylerin gündelik hayat örüntüsünü kimi zaman imal eden kimi zamanda dönüştüren bir olgu olduğu için De Certeau’ya yapılan atıflar oldukça anlamlıdır. Yine kamusal alan tartışmalarının Habermas’a çıkması beklenen bir durumdur. Kenti bir göstergeler topluluğu olarak ele alan Lynch’e ve örnek olaylar üzerinden hareket edilmesine rağmen Goffman’a ve Hoggart’a ya da iletişim stratejileriyle bezenmiş olmasına rağmen Nora’nın *Hafıza Mekanlarına* hiç atıf yapılmamış olması ise alanın gelişim sürecinde göz ardı edilmemesi gereken bir diğer konudur.

Anahtar Kavram Analizi: Çalışmaların yine ortak yönlerinin tespitinin, kavramın hangi kavramlar

ilişkili olarak incelendiğinin, hangi noktaların eksik kaldığının bulunmasında kilit rol oynamaktadır. Yeni üretilcek çalışmalarda hangi tartışmalara yönelinebileceğinin ortaya konulması açısından verimli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Şekil 10

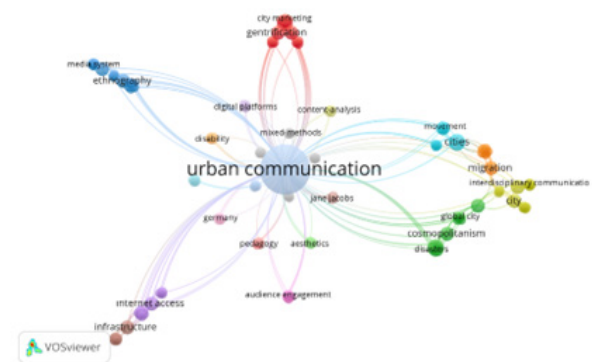
En Az İki Yazar Tarafından Kullanılan Ortak Anahtar Kelimeler Analizi

En az iki yazar tarafından ortak kullanılan anahtar kavramlarda, ağırlıklı olarak kentleşmenin yarattığı sorunların ya da değişimin öncelikli olduğu görülmektedir. Soylulaştırma, kentsel yenileme, alt yapı gibi diğer anahtar kelimeler kentin sınıfsal ve yapısal değişimi beraberinde getirirken atıflarda görülen Zukin, Smith gibi isimlerle uyumludur. İçerisinde sınıfsal ve kimliğe dayalı yerinden etmeyi barındıran olgular insanların gündelik hayatlarını değiştirmekte, ayırım, dışlanma, ötekileştirme, statü gibi tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Kentleşmeyle birlikte ortaya çıkan kültürel çeşitlilik, göç ve kozmopolitlik kent hayatında değişime yol açan diğer olgulardır.

Şekil 11

Yazarların Çalışmalarında Yer Alan Anahtar Kelimeler Genel

İletişim en sık kullanılan kelimeyken onu sırasıyla kent ve şehir takip etmektedir. Medya, sosyal, topluluk, yerel, mekân, gazetecilik, mahalle, kültür, üretim, kozmopolit gibi kavramlar ise diğer sık kullanılan kavramlardır. MAXQDA'da kodlar oluşturulurken de kelime frekansı analizinden faydalanılmış ve kodlar, temel kategorilerin içerisine dahil edilmiştir.

Kategori ve Kod İstatistikleri

Çalışmanın teması kentsel iletişim olup çalışmaların ortak noktalarından hareketle temel kategoriler: kenti ele alış biçimleri, çalışmada kullanılan yöntem, ayırım ve medya olarak belirlenmiştir.

1. Kenti Ele Alış Biçimine Göre

Bu kategori fiziksel bir kenti mi, kentin temsil edildiği bir medyayı mı, kente ait alt yapı vb., bir mahalle örneğini mi, yoksa kamusal alanı mı, kentsel bir sorun mu incelemektedir, sorularının cevabına göre biçimlendirilmiştir. Kentsel sorunlar da kendi içerisinde alt kodlara ayrılmış, çalışmalarda öne çıkan soylulaştırma, kentsel yenilenme, yerinden etme, kentleşme ve barınma politikaları alt kodları oluşturulmuştur.

2. Çalışmalarda Kullanılan Yöntemler

Bu kategoride temelde araştırmalarda: Nicel, nitel ya da karma yöntemlerden hangisi seçilmiştir sorusuna cevap aranmaktadır. Elde edilen bulgular sonucunda çalışmalarda yaygın olarak kullanılan metodolojinin nitel metodoloji olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fakat nitel metodolojinin uygulanmasında farklı tekniklerden hareket edilmiştir bu nedenle de nitel metodoloji de kendi içerisinde on bir alt kodlara ayrılmıştır. Yine bulgular sonucunda görülmüştür ki bazı çalışmalarda bu üç yöntemin herhangi birinden hareket edilmemiş ve araştırmacı yöntem önerisi geliştirilmiştir. Karma metodoloji kodunda, sadece nitel ve nicel yöntemi bir arada kullanan çalışmalar kodlanmıştır.

3. Ayırım

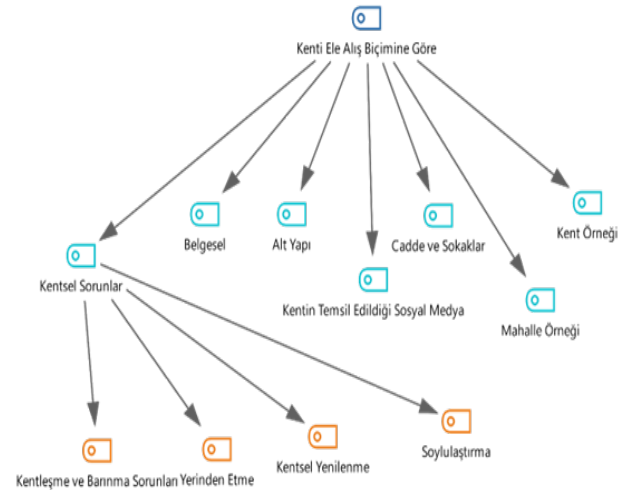
Ayırım meselesi incelemeye alınan 40 çalışmanın 23'ünde temel meseledir. Bu nedenle ayırımın çeşitleri bu kategori altında incelemiştir. Ayırım kategorisine ait kodlar: Etnik kimlik, göçmenler ve göçmen politikaları, sınıf, ırk ve cinsiyet olmak üzere beş alt koda ayrılmıştır.

4. Medya İncelemesi

Çalışmaların 24'ü bir kitle iletişim aracı ya da kitlelerle iletişim kurmaya yarayan bir araç üzerinden ya da bir araçla birlikte kentsel iletişim kavramını incelemiştir. Araçların türleri bu kategori altında incelenmiştir. Çalışmanın kodları: Dijital medya, sosyal medya, yerel medya, oyun, duvar yazısı ve sticker'dır. Oluşturulan kategori, kod ve alt kodlar aracılığıyla çalışmanın içerik analizi basamağı tamamlanmıştır.

1. Kategori: Çalışmalarda Kentin Ele Alınış Biçimi

Şekil 13
Kenti Ele Alış Biçimi Kodlama Ağı

Bu kategori yedi temel koda sahiptir. Kodlar çalışmada kenti ne olarak tanımladıkları ya da kente dair neyi incelediklerinden yola çıkarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda çalışmaların kent, mahalle örneklerinden, kentlerin alt yapı sistemlerinden, kentlerin konu alındığı

belgesellerden ya da kentsel sorunlar üzerinden hareketle incelenmiştir. Çalışmalarda kentsel sorunlar ise farklı boyutları içerecek şekilde tanımlanmıştır. Bu nedenle bu kod: kentleşme ve barınma sorunları, yerinden etme, kentsel yenilenme ve soylulaştırma alt kodlarını içermektedir.

Tablo 7

Çalışmaların Kenti Ele Alış Biçimine Dair Kod İstatistiği

Kenti Ele Alış Biçimi (Kategori 1)	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Kent Örneği	17	42,50	50,00
Mahalle Örneği	9	22,50	26,47
Sokak ve Caddeler	4	10,00	11,76
Kentin Temsil Edildiği Sosyal Medya	3	7,50	8,82
Altyapı	3	7,50	8,82
Belgesel	2	5,00	5,88
Kamusal Alan	5	12,50	14,71
Kentsel Sorunlar(ÜST Kod)	0	0,00	0,00
Soylulaştırma	7	17,50	20,59
Kentsel Yenilenme	6	15,00	17,65
Yerinden Etme	3	7,50	8,82
Kentleşme ve Barınma Politikaları	2	5,00	5,88
Kodlanmış BELGELER	34	85,00	100,00
Kodlanmamış BELGELER	6	15,00	-
Analiz Edilen Belgeler	40	100,00	-

Değerlendirmeye alınan 40 makalenin 34'ü kenti yukarıda yer alan kodlardan yola çıkarak incelemeye almıştır. 6 çalışma ise sadece kentsel iletişim çalışmaları için bir örnek üzerinden hareket etmeden yöntem önerisine yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu nedenle makalelerin %85'i bu kategorileştirmede yer almaktadır. Yapılan kategorileştirmeye göre en fazla çalışma kentsel sorunlar üzerine odaklanırken onu bir kent ve mahalle örneğinden hareketle hazırlanan çalışmalar izlemiştir. Yayınlarda bu kategoride yer alan kodların bir ya da birkaçının aynı anda kullanılması yukarıdaki frekans tablosunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Programda yüzdelik dilimler, diğer kategorilerde de yer

aldığı gibi otomatik olarak program tarafından hesaplanmıştır.

2.Kategori: Çalışmaların Yöntem Seçimi.

Çalışmaların sınıflandırılabilmesi ve alanın tanımlanabilmesi için çalışmaların teorik arka planın yanı sıra çalışmalarda kullanılan yöntemlerinde incelenmesi gerekmektedir. Bu kategori de kendi içinde önce kod, ardından alt kodlara ayrılmıştır.

Şekil 14

Yöntem Kod Ağı

Tablo 8

Çalışmalarda Kullanılan Yöntem Kategorisi Kod İstatistiği

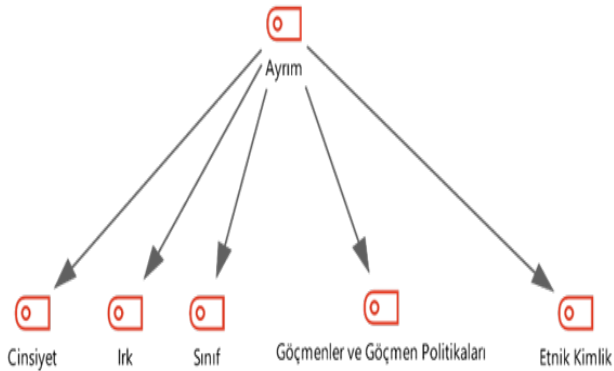
Yöntem (Kategori 2)	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Nitel Metodoloji	2	5,00	5,00
Karma Metodoloji	6	15,00	15,00
Metodoloji Önerisi	7	17,50	17,50
Nitel Metodoloji(Temel Kod)	0	0,00	0,00
Saha Çalışması, Sözlü Tarih, Etnografi	11	27,50	27,50
İçerik Analizi	7	17,50	17,50
Görsel Çözümleme (Görsel Materyal)	5	12,50	12,50
Söylem Analizi	4	10,00	10,00
Retorik	3	7,50	7,50
Çerçeveleme	3	7,50	7,50
Dilbilim	2	5,00	5,00
Odak Grup	2	5,00	5,00
Dijital Etnografi	1	2,50	2,50
Göstergebilim	1	2,50	2,50
Hikaye Anlatımı	1	2,50	2,50
Sinerjetik Paradigma	1	2,50	2,50
Kodlanmış BELGELER	40	100,00	100,00
Kodlanmamış BELGELER	0	0,00	-
Analiz Edilen Belgeler	40	100,00	-

Temelde dört ana kod üzerinden çalışmaların 25'inde nitel metodoloji, 7'sinde metodoloji önerisi, 6'sında karma metodoloji ve 2'sinde nicel metodoloji uygulanmıştır. Nicel metodolojilerin ikisinde de anket uygulaması yapılırken karma metodoloji olarak nitelendirilen çalışmalar hem nitel hem nicel yöntem kullanılan çalışmalardır. Niteliksel metodoloji de ise birden fazla yöntemin birada kullanıldığı çalışmalar mevcuttur. Bu kod çözümlemesi sonucunda görülmüştür makalelerde ağırlıklı olarak nitel metodolojiden yararlanılırken kimi zaman başka yöntemlerle desteklenerek etnografik analize başvurulmuştur.

3. Kategori: Temel Tartışma Konusu Olarak Ayrım.

Kenti ele alış biçimi kategorisinde 18 çalışmanın doğrudan kentsel sorunlardan hareketle inşa edildiği görülmüştür. Bu kategoride yer alan alt kodlarda sorun olarak nitelendiren unsur, kamu ya da özel sektör eliyle gerçekleştirilen eylem sonucunda (kentsel dönüşüm, kentsel yenilenme, soylulaştırma, göçmen politikaları gibi) kentte çeşitli ayrımlara yol açılması ya da var olan ayrımın görünür hale gelmesidir.

Şekil 15
Ayrım Kod Ağı

40 çalışmanın 14'ü doğrudan bir ya da birkaç ayrım meselesine odaklanmıştır. Kimliğe dayalı ayrım, sınıfa dayalı ayrımdan daha fazla konu edinilmiştir. Bu durum eleştirel çalışmalarda ekonomi politikten ziyade kültürel çalışmalar tabanlı bir teorik çerçevenin tercih edildiği anlamına gelmektedir. Yazar, atıf ve kaynakça analizlerinde seçilen eserler de bu durumu desteklemektedir.

Tablo 9

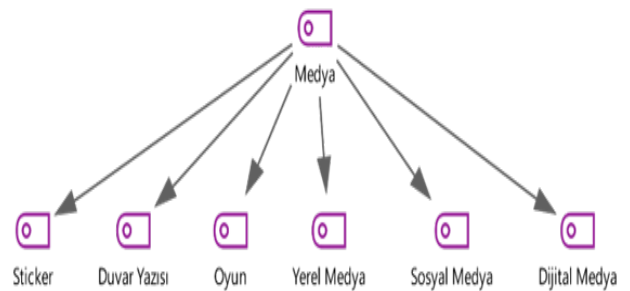
Ayrım Kategorisi Kod İstatistiği

AYRIM (KATEGORİ 3)	Frekans	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Etnik Kimlik	5	12,50	35,71
Göçmenlik ve Göçmen Politikaları	5	12,50	35,71
Sınıf	5	12,50	35,71
İrk	5	12,50	35,71
Cinsiyet	4	10,00	28,57
Kodlanmış BELGELER	14	35,00	100,00
Kodlanmamış BELGELER	26	65,00	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	40	100,00	-

4. Kategori: Medya İncelemesi.

Kentsel iletişim çalışmalarında kentsel sorunlar ve ayrım meselesi kadar incelenen ya da tartışılan bir diğer mesele medyadır. Kimi zaman kenti temsil eden kimi zamansa kentliyi temsil eden bir araç olarak çalışmalarda incelenmiştir. Çalışmaların ağırlıklı olarak 2006 sonrasında yapılmış olması, gelişen yeni iletişim teknolojilerinin hem kenti yönetenler hem de sesini duyurmak isteyen kentliler için temsil niteliğinin bulunması, bu kategoride yer alan çalışmalarda ağırlıklı olarak yeni iletişim teknolojilerinden hareket edilmesini de beraberinde getirmiştir.

Şekil 16
Medya Kod Ağı

Dijital medya incelemesi çalışmalarda ilk sırada yer alırken onu sırasıyla sosyal medya ve yerel medya takip etmektedir. Kentsel iletişim tartışmalarının başlangıcında başat konumda bulunan kitle iletişim araçları incelemeleri terk edilmemiş aksine çeşitlenerek temel tartışma meselelerinden biri olmaya devam etmiştir.

kurulan ilişkiye doğru genişlemiş hatta kentin kendisi, simgelerden oluşan, okunan ve yazılan bir metin olarak mimari ve planlama unsurlarını da kapsayacak biçimde tartışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmada yapılan analizler göstermiştir ki akademik alanda görünürlük kazanan kavram teorik ve metodolojik bağlamlarda da gelişmeye ve genişlemeye devam etmektedir. Teorik arka planda ortak kaynakça, anahtar kelime ve diğer ilişki analizleri, net bir şekilde kentsel iletişim çalışmalarında, eleştirel çalışmaların hakimiyetine işaret etmektedir. Bourdieu, Lefebvre, Zukin gibi sosyologların yanı sıra Smith ve Harvey gibi coğrafyacıların, Certeau ve Warmer gibi gündelik hayat ve kimlik meselesi üzerine düşünen akademisyenlerin üzerine inşa edilen eleştirel bir kavrayış hakimdir. Az sayıda da olsa kent imajı ve kent pazarlaması gibi konuları ele alan, ana akım çalışmalara da rastlanmıştır.

Çalışmaların metodolojisi, yöntem başlığı altında yer alan bir zorunluluk değil anahtar kelimelerde yer alan ve araştırmayı tanımlayan da bir ögedir. Teorik olarak eleştirel bir yaklaşımdan beslenilmesine paralel olarak niteliksel yöntemlerin ağırlıkta olduğu bir yönelimi, birden fazla çalışmada ise alanın kendisine özgü yeni bir yöntem formüle edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Kentin, bir göstergeler topluluğu olarak nitelendirilmesi, kentin iletişiminin, kitle iletişim araçları ile gerçekleştirilmesi ve gerçekleştirilen iletişimin, dilbilim, retorik, göstergebilim, söylem aracılığıyla yorumlanmasının gerekmesi, genel geçer sonuçlar elde etmekten ziyade özel bir durumdan kaynaklı olarak alan araştırmasına dayalı mağdurun anlatısının önemsinmesi, niteliksel yöntemin ağırlıklı olarak tercih edilmesini de beraberinde getirmektedir. Yine az sayıda da olsa karma ve nicel metodolojiden faydalanan çalışmalara da rastlanılmaktadır.

Yazarların atıf haritalandırması incelendiğinde ise ortaya konan kavram, metot ve teorilerin hem kendi disiplinlerinde hem de başka disiplinler tarafından kabul edildikleri görülmüştür.

Bibliyometrik haritalandırma sonucunda oluşturulan ilişki ağı haritaları aynı zamanda sistematik analiz için gerekli olan tema, kod ve alt kodların oluşturulmasına imkân tanımıştır. Oluşturulan tema ve atanan kodlar yapılan çalışmaların ayrışan yönleri bulunmakla birlikte tartıştığı benzer kavram, olay ve olguların ağırlığına işaret etmektedir. Çalışmalarda, farklı ülke ve kentlerde, kentin farklı boyutlarına yönelinmektedir. Ağırlıklı olarak kentin değişim/dönüşüm sürecinde ortaya çıkan ayrıma dayalı kimlik ve sınıf meselesi, sıradan insanın gündelik hayatı içerisinde incelenmektedir. Ayrıma uğrayanların karşılaştığı sorunlar dile getirilirken araştırmalar aracılığıyla mağdurlar temsil edilmekte ve onlara görünürlük kazandırılmaktadır. Kent kültürü, kentli kimliği ve belleği diğer temel araştırma konularıdır. İletişim, çalışmalarda kimi zaman yeni/eski medyanın kullanım biçimleri aracılığıyla sürece dahil edilirken kimi zamansa kamuoyu, kamusal alan, mahalle bazlı ilişki ve kimlik politikaları üzerinden tartışılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular kavramın gelişimine ilişkin bazı handikapların varlığına da işaret etmektedir. Örnek olaylar üzerinden hareketle gerçekleştirilen çalışmalar kavramı odak noktası olmaktan çıkarmakta ve ismen zikredilmesiyle yetinilmesine ya da hiç zikredilmemesine yol açmaktadır. Çalışmanın sonucunda görülmüştür ki kentsel iletişim hem kenti yönetenler hem de kent içerisinde kendini temsil edemeyen, görünmez olan kimliklerin temsili için bir araçken sosyal tabakalar ve kimlikler arasında etkileşimi de sağlamaktadır. Bu nedenle kentin planlanması sürecinde kamusal alanların örgütlenmesi, sokakların isimlendirilmesi, kent mimarisiyle oluşturulan kent kimliğinin ifadesi, marka kimliğinin oluşturulması, kentlerin birbirinden ayrılmasını incelemek için kentsel iletişim başlığı altında daha fazla çalışmanın üretilmesi gerekmektedir.

Şüphesiz kavramın adı geçmeden de bu doğrultuda yapılan pek çok çalışma da bulunmaktadır. Fakat yapılan veya yapılacak olan araştırmaların doğru başlık altında değerlendirilmesi, sorunsallaştırılması ve

araştırılabilmesi için kavramın kullanımı, disiplinin kabulü ve araştırmacıların bir disiplinin altında ortak çalışmalar yürütmesi hem çalışmalara hem de kentsel iletişim alanına katkı sağlayacaktır. Urban Communication Foundation, ECREA gibi birliklerin kentsel iletişim alanına verdikleri destek hem akademisyenlerin hem de saygın dergilerin alana ilgisini arttırırken disiplinin kabulünü de destekleyeceği düşünülmektedir.

Türkiye’de kavramın öncelikli olarak temel çalışma alanı, bir anabilim dalı olarak kabul edilmesine, ardından da alanla ilgili yüksek lisans ve doktora programlarının açılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Sadece akademisyenler için değil toplumsal uzlaşının sağlanması, dezavantajlı grupların temsili, sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilebilmesi, kentsel planlanmaların tasarım aşamasında daha yaşanabilir ve sürdürülebilir bir kent inşası için kentsel iletişim disiplinine ihtiyaç bulunmaktadır.

Kaynaklar

- Aiello, G. (2021a). Communicating the “world-class” city: a visual-material approach. *Social Semiotics*, 31(1), 136-154. <https://doi.org/10.1080/10350330.2020.1810551>
- Aiello, G. (2021b). The visible city. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 18(4), 421-428. <https://doi.org/10.1080/14791420.2021.1995618>
- Aiello, G., & Tosoni, S. (2016). Going about the city: methods and methodologies for urban communication research. *International Journal of Communication*, 10, 1252-1262.
- Alevizou, G. (2020). Civic media and technologies of belonging: where digital citizenship and ‘the right to the city’ converge. *International Journal of Media & Cultural Politics*, 16(3), 269-290. https://doi.org/10.1386/macp_00029_1
- Bishop, S. C. (2017). (Un)documented immigrant media makers and the search for connection online. *Critical Studies in Media Communication*, 34(5), 415-431. <https://doi.org/10.1080/15295036.2017.1351618>

- Chandler, C. (2023). Jane Jacobs’ smart-home enthymemes: ambiguous urban appeals in Google’s Toronto smart city. *Western Journal of Communication*, 87(5), 706-726. <https://doi.org/10.1080/10570314.2022.2146460>
- Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 12(3), 297-298. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Costera Meijer, I. (2010). Democratizing journalism? *Journalism Studies*, 11(3), 327-342. <https://doi.org/10.1080/14616700903500256>
- Cuesta Moreno, O. J. (2018). Contributions from communication to the inclusion of people with disabilities in urban life. *CHASQUI-REVISTA LATINOAMERICANA DE COMUNICACION*, 136, 321-333.
- Çamdereli, M., Er, S., & Zeytin, H. İ. (2006). Bir kentsel simge olarak İBB logosu nasıl okunuyor? *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, 8, 9-20.
- Demir, M. (2010). *Kentsel iletişim ve kamusal insan kavramları perspektifinde yaşanılır mekan olgusu ve kamusal alanların organizasyonu; Antik Çağ’da ve günümüzde Bergama örneği*. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Dickinson, G., & Aiello, G. (2016). Being through there matters: materiality, bodies, and movement in urban communication research. *INTERNATIONAL JOURNAL OF COMMUNICATION*, 10, 1294-1308.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: an overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Drucker, S., & Gumpert, G. (2016). The communicative city redux. *International Journal of Communication*, 10, 1366-1387.

- Georgiou, M. (2017a). Conviviality is not enough: a communication perspective to the city of difference. *Communication, Culture & Critique*, 10(2), 261-279. <https://doi.org/10.1111/cccr.12154>
- Georgiou, M. (2017b). Is London open? mediating and ordering cosmopolitanism in crisis. *International Communication Gazette*, 79(6-7), 636-655. <https://doi.org/10.1177/1748048517727175>
- Gonzalez, A., Davis, S., & Kim, J.-W. (2021). La Gordiloca and the vicissitudes of social media journalism on the U.S. – Mexico border. *Communication Monographs*, 88(1), 71-87. <https://doi.org/10.1080/03637751.2020.1865554>
- Gumpert, G., & Drucker, S. (2007). Diaspora: an urban communication paradigm. İçinde O. Bailey & M. Georgiou (Ed.), *Transnational Lives and the Media: Re-Imagining Diasporas* (1. bs, ss. 195-211). Palgrave Macmillan.
- Halegoua, G. R., & Lingel, J. (2018). Lit up and left dark: failures of imagination in urban broadband networks. *New Media & Society*, 20(12), 4634-4652. <https://doi.org/10.1177/1461444818779593>
- Humphreys, L. (2007). Mobile social networks and social practice: a case study of dodgeball. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 341-360. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00399.x>
- Jeffres, L. W., & Lin, C. A. (2006). Metropolitan websites as urban communication. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 11(4), 957-980. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2006.00303.x>
- Jeffries, F. (2011). Communication commoning amidst the new enclosures. *Journal of Communication Inquiry*, 35(4), 349-355. <https://doi.org/10.1177/0196859911416502>
- Krajina, Z. (2021). De-westernizing mediated city research: display and decay in Zagreb's urban signage. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 18(4), 429-438. <https://doi.org/10.1080/14791420.2021.1998564>
- Leupold, A., Klinger, U., & Jarren, O. (2018). Imagining the city. *Journalism Studies*, 19(7), 960-982. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2016.1245111>
- Levy, H., & Diamanti, E. (2023). Spray without politics? contrasting street-based perceptions and computer vision framings of graffitied Rome. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 29(3), 766-784. <https://doi.org/10.1177/13548565231155076>
- Lokot, T. (2021). Ukraine is Europe? complicating the concept of the 'European' in the wake of an urban protest. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 18(4), 439-446. <https://doi.org/10.1080/14791420.2021.1995619>
- Makagon, D. (2010). Bring on the shock troops: artists and gentrification in the popular press. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 7(1), 26-52. <https://doi.org/10.1080/14791420903527772>
- Makagon, D., & Gould, M. R. (2016). Learning the city through stories: audio documentary as urban communication pedagogy. *International Journal of Communication*, 10, 1263-1276.
- Malinowski, L. (2020). Engendering progress, contesting narratives: women's labor rhetorics at the 1907 Chicago Industrial Exhibit. *Rhetoric Society Quarterly*, 50(4), 283-296. <https://doi.org/10.1080/02773945.2020.1748215>
- Matsaganis, M. D. (2016). Multi- and mixed-methods approaches to urban communication research: a synthesis and the road ahead. *International Journal of Communication*, 10, 1331-1350.
- McQuire, S. (2019). One map to rule them all? Google Maps as digital technical object. *Communication and the Public*, 4(2), 150-165. <https://doi.org/10.1177/2057047319850192>

- McQuire, S. (2021). Y architecture, media and spaces of urban communication. İçinde S. McQuire & S. Wei (Ed.), *Communicative Cities And Urban Space* (ss. 28-22). Routledge.
- Ni, L., Dai, Y., & Liu, W. (2022). Dynamics between fragmentation and unity: identity and nonprofit relationship management in the Asian American Community. *Public Relations Review*, 48(2), 102157. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2022.102157>
- Ni, L., Xiao, Z., Liu, W., & Wang, Q. (2019). Relationship management as antecedents to public communication behaviors: Examining empowerment and public health among Asian Americans. *Public Relations Review*, 45(5), 101835. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2019.101835>
- Ong, J. C. (2017). Queer cosmopolitanism in the disaster zone: 'My Grindr became the United Nations'. *International Communication Gazette*, 79(6-7), 656-673. <https://doi.org/10.1177/1748048517727177>
- Önay Doğan, B. (2012). *Kentsel iletişim stratejisi oluşturmada reklam uygulamalarının rolü ve etkisi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., ... Moher, D. (2021). The Prisma 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
- Pauwels, L. (2016). Visually researching and communicating the city: a systematic assessment of methods and resources. *International Journal of Communication*, 10, 1309-1330.
- Poorisat, T., Boster, F. J., & Salmon, C. T. (2019). Predicting activism for a social cause. *communication studies*, 70(1), 1-18. <https://doi.org/10.1080/10510974.2018.1504808>
- Reershemius, G. (2019). Lamppost networks: stickers as a genre in urban semiotic landscapes. *Social Semiotics*, 29(5), 622-644. <https://doi.org/10.1080/10350330.2018.1504652>
- Shin, Y. (2020). What can tripartite semantic network analysis do for media framing research? *Communication & Society*, 33(1), 121-137. <https://doi.org/10.15581/003.33.35280>
- Shin, Y. J. (2009). Understanding spatial differentiation of social interaction: suggesting a conceptual framework for spatial mediation. *Communication Theory*, 19(4), 423-444. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2009.01350.x>
- Soydaş, N., & Üstünbaş, B. (2020). Kent kimliğinin yansıtılmasında müzelerin kentsel iletişim bağlamında değerlendirilmesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 34, 377-398. <https://doi.org/10.31123/akil.780956>
- Tellan, D. (2012). Mimarlık ve modernite: bir eleştiri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 134, 120-123.
- Torres-Carrion, P. V., Gonzalez-Gonzalez, C. S., Aciar, S., & Rodriguez-Morales, G. (2018). Methodology for systematic literature review applied to engineering and education. *2018 IEEE Global Engineering Education Conference (EDUCON)*, 1364-1373. <https://doi.org/10.1109/EDUCON.2018.8363388>
- van Eck, N. J., & Waltman, L. (2017). Citation-based clustering of publications using CitNetExplorer and VOSviewer. *Scientometrics*, 111(2), 1053-1070. <https://doi.org/10.1007/s11192-017-2300-7>
- Waymer, D., & Hill, T. E. (2024). Arts promotion and Black urban displacement: Exploring the paradox of the positive in government public relations and urban renewal discourse. *Public Relations Review*, 50(2), 102439. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2024.102439>

- Yang, T., Ticona, J., & Lelkes, Y. (2021). Policing the Digital Divide: Institutional Gate-keeping & Criminalizing Digital Inclusion. *Journal of Communication*, 71(4), 572-597.
- Yavuz, N. (2022). Systematic literature review in social sciences. Pamukkale University *Journal of Social Sciences Institute*. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1134606>
- Yongjun, S. (2016). Connecting political communication with urban politics: a Bourdieusian framework. *International Journal of Communication*, 10, 508-529.
- Yuksel Ozmen, S., Birsen, H., Birsen, O., Ozgun Citak, Ş., & Ogur, O. (2017). Cittaslow: urban concept in a different perspective and analysing of Turkish cittaslow cities' documentaries. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 7(1). <https://doi.org/10.29333/ojcmmt/2578>
- Zhou, H. (2021). Drone media in the perspective of urban communication A digitalized seeing method. İçinde S. McQuire & S. Wei (Ed.), *Communicative Cities and Urban Space* (ss. 210-221). Routledge.
- Zorin, K. (2023). Local media as fractals of social and media systems. *Theoretical and Practical Issues of Journalism*, 12(3), 490-506. [https://doi.org/10.17150/2308-6203.2023.12\(3\).490-506](https://doi.org/10.17150/2308-6203.2023.12(3).490-506)
- Zuykina, K. L., & Anikina, M. E. (2024).). Urban communication in Moscow district Telegram channels: visual dimension. *Theoretical and Practical Issues of Journalism*, 13, 236-256.

Extended Abstract

In recent years, urban communication has increasingly emerged as a topic of scholarly debate, with a growing body of literature developing internationally. Although the term was first used in an academic publication in the final quarter of the 19th century and doctoral-level education in urban communication has been offered in the United States since the 1960s, the concept has

yet to receive sufficient attention in Turkey. While the term “urban communication” is rarely used explicitly in Turkish academic publications, this does not imply an absence of research on the subject. The main issue in Turkey lies in the fact that, despite various studies conducted within the communication field on topics such as cities, space, urbanization, and urban segregation, these works are rarely framed under the overarching label of urban communication. The lack of explicit conceptual framing creates challenges in situating such studies within a defined academic discipline, which can lead to urban-focused research being categorized outside the field of communication. This situation is further compounded by the fact that in Turkey, urban communication is not formally recognized as a discipline under the Ulakbim Associate Professorship Criteria or among Dergipark’s designated research areas.

This study aims to conceptualize and position urban communication—a concept that remains underrepresented in the Turkish academic context—while raising awareness of its significance and laying a foundation for future research. To achieve this, the study was designed as a systematic literature review adhering to the PRISMA protocol and structured around a three-phase methodological framework. In the first phase, taking into account quality, reliability, and prevalence, the Web of Science (WoS) database was used to identify relevant studies in the communication field. A total of 170 publications containing the phrase “urban communication” were identified, of which 49 directly belonged to the communication discipline and were included in the dataset. Among these, 34 are indexed in SSCI and 8 in AHCI. The earliest publication dates back to 1978, with a notable rise in research output occurring after 2000 and peaking in 2021. Aiello stands out as the most prolific author, while the United States ranks as the leading country in terms of publication count. Publication trends, types, indexing status, and contributing authors were analyzed using WoS data. Considering the limited foundational research on this topic, both in Turkey and globally within the communication discipline,

additional relevant works not indexed in WoS were also reviewed in the theoretical discussion to provide a broader perspective on the concept's development.

In the second phase, a bibliometric analysis and mapping of the findings were conducted using VOSviewer software, allowing for the examination of countries, institutions, keywords, co-citation networks, co-authorships, and citation patterns. Articles on the subject have been published in 50 different countries, with Leeds University producing the highest number of publications. The International Journal of Communication is the journal with the most articles on urban communication. Humphreys is the most cited author, followed by Aiello, while Bourdieu emerges as the most frequently referenced thinker in co-citation networks. Among keywords, terms related to methodology—such as content analysis, mixed methods, and ethnography—stand out, along with urban issues like gentrification, cosmopolitanism, global cities, and disasters. Keywords concerning internet access, infrastructure, digital platforms, and media systems also appear frequently, underscoring the intersection of these phenomena with urban contexts through the lens of mass communication.

The bibliometric maps generated at this stage provided a basis for creating the themes, codes, and sub-codes required for systematic content analysis. In the final phase of the study, recognizing that this research represents a pioneering effort in Turkey aiming to define the field, a content analysis was conducted on the dataset using MAXQDA 2020 software. Non-English sources and works outside the scope of peer-reviewed journal articles were excluded, resulting in a refined dataset of 40 publications. The analysis revealed that despite differences in case studies, topics, and methodological approaches across countries, the studies could be organized under specific categories and codes. These categories include the representation of the city (with codes such as city cases, neighborhood cases, streets and avenues, social media representations, infrastructure,

documentaries, public spaces, and urban issues like gentrification, urban renewal, displacement, urbanization, and housing policies); methodology (qualitative, quantitative, mixed methods, or methodological proposals); segregation (gender, race, class, ethnic identity, migrants, and migration policies); and media (digital media, social media, local media, gaming, graffiti, and stickers).

While these themes and assigned codes reveal differences among the studies, they also highlight shared concepts, phenomena, and recurring events in the literature. The findings demonstrate that various studies focus on different aspects of cities in diverse national and cultural contexts. A prominent focus is placed on identity and class issues that surface during urban transformation processes, which are often examined through the everyday lives of ordinary individuals. These studies give voice to marginalized groups and make them visible through academic investigation. Additionally, urban culture, urban identity, and collective memory emerge as key research topics. Communication is approached in these studies through both traditional and new media, as well as through discussions on public opinion, public space, neighborhood-level interactions, and identity politics.

The findings of this study also reveal several conceptual challenges. Research that heavily relies on specific case examples often mentions “urban communication” only superficially or omits it entirely, thereby weakening its potential as a core analytical framework. Ultimately, this study demonstrates that urban communication functions both as a tool for city governance and as a means of representing marginalized or invisible identities within the urban fabric. It also facilitates interaction among different social groups and identities. Therefore, more research should be conducted explicitly under the umbrella of urban communication to explore topics such as public space organization, street naming, urban identity expression through architecture, city branding, and comparative analysis of differences among cities. The study argues for the formal recognition

of urban communication as an academic discipline in Turkey and emphasizes the urgent need to establish dedicated postgraduate and doctoral programs to support its institutional development.

Yazar Bilgileri

Author details

* (Sorumlu Yazar Corresponding Author) Dr. Öğr. Üyesi,
Cumhuriyet Üniversitesi, meltemyilmaz@umhuriyet.edu.tr,
Orcid: 0000-0002-3205-1027

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar

Supporting-Sponsor Institutions or Organizations:

Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır. None

Çıkar Çatışması

Conflict of Interest

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. None

Kaynak Göstermek İçin

To Cite This Article

Yılmaz Bilecen, M. (2025). Kenti iletişimden okumak: Kentsel iletişim çalışmalarına yönelik bibliyometrik ve sistematiik literatür analizi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (70), 216-239. <https://doi.org/10.47998/ikad.1579590>